

מדינת ישראל

או.

הכנסת

פרוטוקול מס' 24/ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ד', כא' באדר, תשי"ד - 24.2.54, בשעה 08.45.

נכח:

- חברי הוועדה: ש. פרטיץ - היו"ר
- מ. ארם
- ח. בוגר
- א. כלפון
- ש. כפריח
- ק. כהנא
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- ר. צברי

מוזמנים:

- ד"ר אבידור - סגן מנהל משרד החינוך והתרבות
- מר שריד - מנהל המחלקה להכשרה מקצועית, משרד העבודה
- מר רגב - מנהל המחלקה לחינוך חקלאי, מ. חקלאות
- מר בן-דוד - נציג

נעדר:

- מ. אונא
- א. ברמן
- ז. בן-יעקב
- י. רוזנברג
- א. רזיאל-באור
- א. דימלט

סדר-היום:

סקירה על מערכת בתי-ספר מקצועיים וחקלאיים בשנת תשי"ד.

=====

היו"ר ש. פרטיץ:

אני פותחת את הישיבה. בשבוע הבא נתחיל את הדיונים בתקציב ואני מבקשת מהחברים להסכים לכך שנקיים שלוש ישיבות בשבוע.

החלטה

- הוחלט לקיים בשבוע הבא שלוש ישיבות:
- א) ביום ג', בין השעות 11.00 - 14.00
- ב) ביום ד', בין השעות 08.30 - 11.00
- ג) כנ"ל, בין השעות 11.30 - 14.00

היו"ר ש. פרטיץ:

מלבד הדיונים בתקציב, עלינו גם לטפל בעניין האוניברסיטה, שנציגיה רוצים להופיע בפני הוועדה ולמסור על מצבה הכספי הדחוק. אני חושבת שנזמין את נציגי האוניברסיטה לישיבה השניה ביום ד' הבא. כן הגיעו אלינו מכתבים ותזכירים מכל בתי-הספר התיכוניים בארץ, הדורשים מן הממשלה השתתפות בתקציבם, בגובה של 30% לפחות. כמו כן, נתקבל מברק מוועד ההורים בראשון-לציון המבקשים להופיע בפני הוועדה בקשר לסכסוך שפרץ במקום. בעניין זה הייתי רוצה לסמוע תחילה את נציגי משרד החינוך. כן נצטרך לדון בעניין האופרה. בירור כל הבעיות הללו נקיים ביום ד' הבא, בישיבה השניה.

מס הברונגר:

קשה לראות את החינוך המקצועי בבתי-הספר
המקצועיים טווח למסגרת הכללית של חינוך
מקצועי בכלל, מפני שבארץ, כמו בארצות אחרות, התוספת העיקרית של
כוח-עבודה מקצועי למשק אינה באה מבתי-הספר המקצועיים, כי אם מן
החניכות. אנחנו מניחים - מספרים מדויקים אין לנו עדיין, אבל
אנו טוחלים עתה בעריכת מפקד בשיתוף עם משרד החינוך - כי מספר
החניכים בארץ מגיע ל-15,000. מספר התלמידים בבתי-הספר המקצועיים
מגיע השנה ל-5,734. מספר זה אינו כולל את התלמידות בבתי-הספר לאחיות
שמספרן מגיע ל-700, בתי-ספר אלה נמצאים תחת פיקוח משרד הבריאות.
כן לא נכללים בהערכה זו תלמידי בתי-הספר החקלאיים שעליהם טמונה
משרד החקלאות.

לטבלה שמסרתי לחברי חוועדה אני מבקש להוסיף
5 בתי-ספר של "אורט"; 3 מהם לבנות - תפירה וגזירה ו-2 לבנים;
האחד למקצועות מתכת והשני לעבודות עץ. 4 מתוך 5 בתי-הספר הללו נמצאים
במחוז תל-אביב והמרכז ו-1 - בעפולה, שהוא בית-ספר מעורב לבנים
ולבנות, הבנים לומדים עם מקצועות מתכת והבנות לומדות ביטול ותפירה.

מתוך המספר הכולל של 54 בתי-ספר מקצועיים
שישנם בארץ, נמצאים 10 בירושלים, 28 במחוז תל-אביב והמרכז, 16 במחוז
חיפה והצפון ובית-ספר אחד בנאר-שבוע.

מתוך 54 בתי-הספר 20 הם אך ורק בתי-ספר
לבנות ואילו 34 בתי-הספר הנותרים הם מעורבים, כמו למשל בית-הספר
ללבורנטים בירושלים בו ישנו רוב של בנות, אבל לומדים בו גם בנים.

כפי שאמרתי כבר, החלק הגדול של בעלי-מקצוע
שמתווספים מדי שנה למשק אינו בא מבתי-ספר המקצועיים, אלא
מן החניכות. כן נוספים בעלי-מקצוע מבין אנשים טבוגרים שמקבלים חינוך
מקצועי בקורסים מקוצרים, ויש לציין שאחוז האנשים הטבוגרים המקבלים
חינוך מקצועי בצורה זו הוא בארץ באופן יחסי יותר גבוה מאשר בכל ארץ
אחרת.

15,000 חניכים לומדים בערך 250 - 200

מקצועות שונים. באופן יחסי למספר האוכלוסיה העובדת אחוז החניכות
מצלנו אינו קטן. הוא שווה בערך לאחוז החניכות באנגליה והרבה יותר
גבוה מאחוז החניכות בארצות-הברית. תופעה זו היא מובנת, מפני שבארצות-
הברית קיימת ספציאליזציה הרבה יותר גדולה במקצועות השונים.
לכן אפשר לומר שמבחינה כמותית מצב החניכות אינו רע ביותר, אבל התמונה
היא הרבה יותר גרועה כאשר מדברים על איכות החניכות. הרע הוא בזה
שבערך שני שליט סכל החניכים בארץ עובדים בבתי-מלאכה קטנים בהם
הציוד אינו מספיק כדי לתת לנער חינוך מקצועי ראוי לסטו תוך תקופה
של שלוש שנים. גם העבודה בבתי-המלאכה הקטנים היא חד-גונית, הילד
אינו מצליח להכיר את כל סוגי העבודות ומגבון העובדים בבתי-מלאכה
אלה לרוב אינו מוכשר עד כדי כך שיוכל להכניס את הילד למקצוע בצורה
יעילה.

כדי להתגבר על הדבר התחלנו להקנות לנערים

החניכים חינוך נוסף על-ידי ייעורי ערב. לצערנו, לומדים כיום
בשיעורי ערב רק 4,000 נערים מתוך המספר הכולל של-15,000. שיעורים
אלה הם בשיתוף ארגוני הנוער. לפי חוק החניכות הועמד שבוע עבודה
של החניך על 40 שעות ונוסף לכך מקבלים החניכים כל שבוע 12 שעות של
לימודים עיוניים וכלליים. פעולה זו נעשית בשיתוף הדוק עם משרד החינוך.

לקראת סוף כל שנת לימודים אנו חייבים

לנהל פעולות הסברה, כדי להניע את בוגרי בתי-הספר העממיים ללימוד
מקצוע. הסברה זו מכוונת לבוגרים עצמם, לקהל ההורים ובמקרים רבים
גם כלפי המורים. לפני שנה ערכנו בשלוש הערים הגדולות כינוסים
למנהלי בתי-הספר העממיים וניהלנו פעולות הסברה גם ביניהם, כדי
שהם ימנעו על הבוגרים של בתי-הספר שלהם.

כפי שהצגתי כיום, אני סבור שהבעיה העיקרית

בשטח החניכות היא לא להרחיב את מסגרתה, כי אם להעלות את רמתה. בקשר לזה

סר הרבורגר:

ברצוני לציין, שאנו מקימים עתה 6 מרכזי הכשרה חדשים שצריכים לשרת גם את החניכים. אנו חושבים שכל חניך צריך לבוא למרכז ההכשרה לתקופה של 6 - 4 שבועות בשנה, כדי לרכוש במרכז, המצוייד היטב, את התוספת בעבודה המקצועית, החסרה לו בעבודתו בבית-מלאכה קטן.

אשר לפעולות משרד העבודה בטוח וחינוך טכנאים, אני רוצה לציין, כי בזמנים נורמאליים המטטלות בדרך כלל אינן מטפלות בהקניית מקצוע לטכנאים, מפני שזוהי הצורה הבלתי-חסכונית ביותר לחינוך מקצועי. אולם בזמן מלחמה התנהלו באנגליה ובארצות-הברית פעולות הכשרה גם לטכנאים. כן ניהלו מטטלות שונות פעולות להכשרה מקצועית בין טכנאים בתקופה של מהפכה תעשייתית. המצב בארץ חייב אותנו במשך כל השנים לעסוק בהקניית מקצוע גם לטכנאים, אף כי דבר זה אינו ראציונלי למסק. אילצה אותנו לכך העליה הגדולה של אנשים חסרי כל מקצוע ואנשים מטופלים במספחות גדולות אשר לסם הגדלת הכנסתם רצו ללמוד ולהתמחות במקצוע; ובאחרונה - גם הטסק היה זקוק תמיד לבעלי מקצוע נוספים. תוך 4 השנים האחרונות הכשרנו בקורסים של 12 - 3 חדשים 33,000 טכנאים ואנו מניחים שלפחות 92% מהם נקלטו בעבודה באותו המקצוע שלמדו בקורס. נוסף לזה, 17,000 טכנאים עברו קורסי-ערב להשתלמות מקצועית. לצערנו, לא הצלחנו עד הזמן האחרון להניע טכנאים רבים לעבור קורסים להשתלמות מקצועית. יש לי הרושם שהינה כבר הצלחנו בזה פחות או יותר.

בחינוך מקצועי לטכנאים היתה לנו בתחילה מגמה לתת ללומדים הכשרה ראשונית, כדי שיוכלו להתחיל בעבודה, ולאחר זאת להכשירם בשיעורי השתלמות. אבל כיום, העליה בהיקף כה גדול כבר אינה קיימת וכן השתנה המצב במסק, עד כי אין הוא יכול לקלוט בקלות הטוני טכנאים שסיימו רק קורסים קצרים ואינם מוסמכים במקצוע. לכן אנו מטתדלים היום להרחיב יותר את פעולות ההשתלמות מאשר את פעולות הקניית המקצוע. אין כלל גבול להשתלמות במקצוע ודבר זה קשור בהתחרות עם שווקי העולם, עם ייצוא וכו'. אם לפני שנה למדו בקורסים שלנו כל חודש כ-4,000 איש, מהם 3,000 איש בקורסים ללימוד המקצוע ו-1,000 איש בהשתלמות, הרי היום הפרופורציה היא הפוכה ואנו מתכוונים להמשיך בקו זה. אני רוצה גם לציין שבניהול הקורסים יש לנו קשיים, כי רבים מבין הלומדים אינם יודעים כלל את השפה העברית, ועתה אנו מהנלים קורסים לטכנאים ב-4 שפות.

ישנו עוד קושי רב בעריכת הקורסים - מחסור במדריכים מתאימים. אם קיים אצלנו מחסור בבעלי-מקצוע טובים, הרי ברור שיטנו מחסור הרבה יותר גדול במדריכים, כי לא כל בעל-מקצוע טוב מתאים לתפקיד הדרכה. כדי להתגבר על המחסור במדריכים ומנהלים, ערכנו קורסים ובמסך 4 השנים האחרונות עברו 2,500 איש את הקורסים למנהלים. כל מנהלי הקטיף, למשל, עברו קורסים אלה ואני רוצה לקוות שזאת היתה אחת הטיבות להצלחת הקטיף בזמן האחרון. כן אנו רוצים להקים ליד 6 מרכזי ההכשרה, הטוקסים בעזרת טיוע סכני על-פני סעיף 4, מרכזי הכשרה למורים ומדריכים; מרכז אחד בחיפה בשיתוף-פעולה עם הטכניון ומרכז שני בחל-אביב בעזרת אגודת האינג'ינרים.

אני רוצה לציין, כי אנו מבישים גם עזרה כספית לאנשים הלומדים בקורסים, ונותנים להם הלוואות לצורך קיומם בעת הקורס. ההלוואה היא בערך בגובה של 2 ל"י ליום. המצב בשטח זה אף הולך וטוב, כי מחזירים כבר חלק מן ההלוואות שניתנו, אף כי אלו הלוואות לזמן ארוך. הענקות ללומדים אנו נותנים רק במקרים מיוחדים, במעברות למסל, כאשר אנו מקיימים סם קורסים למסק בית. ההענקות הן בגובה של חצי לירה ליום. בסוף אני רוצה לומר שבמך הכל קיימנו 800 קורסים באילת 200 - 7 קורסים קורס לדייג ובחלטה - קורס לדייג בחלים; הערבים התפרנסו ממקצוע זה טוב מאד, וגם אלה שסיימו קורס אצלנו מצליחים בו.

עתה ברצוני לעבור ולדבר על בתי-הספר המקצועיים. מספר המקצועות שאפשר ללמוד בבתי-ספר אלה הוא קטן מאד - 32 מקצועות. ברור, שקיימת אי-התאמה גדולה בין מספר המקצועות אותם לומדים לבין

טר הרבורגר:

מספר המקצועות אותם אפשר היה ללמוד ושהם דרושים למטק. אות הסיבות לטיעוט המקצועות היא בזה שכמעט כל בתי-הספר המקצועיים אינם מסלתיים, אלא שייכים לגופים ציבוריים שונים, כגון "הדסה", "אורט", "כי"ח (הסתדרות) ונשי מזרחי. השפעת המטלה על הקמת בתי-ספר מקצועיים חדשים או על גיוון תכנית הלימודים בבתי-הספר הקיימים אינה כה גדולה שתובל להבטיח תכנון יעיל בשטח זה. רק 6 בתי-ספר מקצועיים שייכים להמטלה: בית-ספר לעובדי דאר, בית-ספר לעובדי רכבת, 3 בתי-ספר לאחיות ובית-ספר של הצבא. בית-ספר זה כולל את בני הקורסים של הצבא לטכנאי רדיו וטכונאות כבדה, הסופיעים בטבלה שמסרתי, וכן צורפו אליהם קורסים נוספים של הצבא, כך שמספר התלמידים בבית-ספר זה הגיע ל-129. א.א.

בבתי-הספר המקצועיים הקיימים לומדים 5,734 תלמידים, אך מספר הקוטות בהם מגיע ל-6,500. טעם זה אינו טבעי-רצון, כי אין ספק שהלימוד בבית-הספר המקצועי הוא הרבה יותר יסודי ומקיף, וגם פותח בפני הנער הרבה יותר אפשרויות מאשר הלימוד בקורסים הקצרים לחניכים או לטכוגרים. שחת הסיבות לכך שנשארו מקוטות פנויים בבתי-הספר היא שכר-הלימוד הגבוה, שהוא בין 270 - 100 ל"י לטנה, זאת אומרת, הרבה יותר גבוה מאשר שכר-הלימוד באוניברסיטה או בבית-ספר תיכוני. יש כטובן מקוטות, בהם שכר-הלימוד הוא הרבה יותר נטון, כמו בבית-הספר "עמל" בבאר-שבע, ששם כמעט ואין משלמים.

שכר-הלימוד בבתי-הספר המקצועיים מוכרח להיות יותר גבוה מאשר בבתי-הספר האחרים, כי שם דרושים כלים, טכונות, חמדים וכוח-חשמל. דברים אלה לעתים קרובות אף עולים דולאריט. מכאן ברור, שהורים רבים מעדיפים לשלוח את בניהם לבית-ספר תיכוני שהוא זול יותר וגם נותן את האפשרות להמשיך בחינוך הגבוה. בקשר לזה עלי לוטר, שקיימת בעיה שלא נפתרה עדיין ושבה אנו דנים עתה, היא בעיית הסטאטוס של בתי-הספר המקצועיים. השאיפה של כמה מבתי-הספר המקצועיים היא להיהפך לבתי-ספר מקצועיים תיכוניים, מבלי שיהיה ברור די הצורך מה זה בית-ספר מקצועי-תיכוני. ישנם כבר כמה בתי-ספר שקוראים לעצמם בשם זה. יש איזה כלל מקובל שלא הוסמך על-ידי שוט גוף מסלתי, האוסר שבית-ספר מקצועי שתקופת הלימודים בו נמשכת 4 שנים הוא בית-ספר מקצועי-תיכוני. משרד העבודה טינה ועדה ציבורית שעליה להתוות קווים ולהצביע מה צריכה להיות מגמתו של משרד העבודה בהנהלת עניינים אלה; ומתברר כבר שמצד אחד אין לנו ענין במתן תעודות בגרות שלא יבטיחו אפשרות כניסה לטכניון או לאוניברסיטה, ואילו מצד שני אין טעם רב בזה שילדים אשר למדו מקצוע הדרוש למטק יעברו אחר-כך לחינוך גבוה. שיטה זו אינה ראציונלית, ואם גם נלך בה נצטרך להקנות לילדים הרבה מאד ידיעות כלליות, כדי שיגכלו אחר-כך להמשיך את לימודיהם. אנחנו חושבים שכדאי לכוון את הילד בן ה-14 בבחירת מקצוע. זה יותר חסכוני, ולפי דעתנו, גם מתאים יותר למצבנו הכלכלי. אולם, כדי בכל זאת לא לסגור את הדרך בפני ילדים מוכשרים שירצו להמשיך את לימודיהם אחרי גמר בית-הספר המקצועי וכדי לעודד את ההורים שישלחו את ילדיהם לבית-ספר מקצועי, אנו חושבים שיש לאפשר למספר מצומצם של בתי-ספר מקצועיים להקנות לבוגריהם לא תעודת-בגרות רגילה, אלא תעודה המאפשרת לנערים אלה להכנס אחר-כך לטכניון. מפני שקיים קטר מקצועי בין הלימוד בבית-ספר מקצועי לבין הלימוד בטכניון. אולם אין אנו רוצים שילדים שלמדו 4 שנים בבית-ספר מקצועי ילכו אחר-כך לאוניברסיטה.

הפיקוח על בתי-הספר המקצועיים הועבר למשרד העבודה רק באפריל 1953 ולכן אנחנו עוד בוודאי שנה, שנתיים נהיה "ירוקים" בשטח זה. מסיבה זו אני מבקש להתיחס בהמתייגות מסויימת לחוות-דעתי.

בכל אופן אנו רואים כבר עכשיו, כי לא יתכן להרשות את פתיחתם של בתי-ספר מקצועיים נוספים ללא הגבלה וללא הכוונה. כיום קיימת התחרות בין הרשתות על המקצועות השונים ועל מספר התלמידים. רוב הילדים הטחילים ללמוד בבתי-הספר המקצועיים מכירים כמעט אך ורק את מקצועות המתכת ואותם הם רוצים ללמוד. מסיבה זו, כאשר רשת מסויימת

טר הרבונגר:

פותחת בית-ספר מקצועי, הרי המגמה היא לרוב שוב מסגרות לגנים ותפירה לבנות. המצב קשה במיוחד לגבי בתי-ספר מקצועיים לבנות. בירושלים, למשל, ישנם 4 בתי-ספר מקצועיים לבנות ובכולם מלמדים תפירה. בחלק מהם ישנן גם חצאי כיתות והדבר בוודאי מיקד את הלימוד. הסיבה לזה היא ריבוי הרשתות השונות, מתוך 4 בתי-הספר לבנות שייך כל אחד לרשת אחרת: הסתדרות נשי מזרחי, טועצת הפועלות, "הדסה" ~~דגל-בנים~~ "אלק"ו. אנו מקווים, כי לטרות כל הקטיים האלה נגיע פעם לייעילות ותכנון גדול יותר. הוועדה הציבורית שליד משרד העבודה, שעליה הוטל לקבוע את הסטאטוס של בתי-הספר המקצועיים ואת מגמתם, תקבע גם את הקוואליפיקציות הטייטליות הדרושות לטורים, מדריכים ומנהלים של בתי-הספר המקצועיים. דבר זה יגביל במידה מסויימת את האפשרות של פתיחת בתי-ספר טבלי שיהיו התנאים הדרושים לזה.

הסנה אנו רוצים להקדיש חלק גדול מן התקציב שיועמד לרשות המחלקה למתן הקצבות מיוחדות המיועדות להקמת מגמות חדשות בבתי-הספר המקצועיים ולפיתוח מגמות קיימות שאינן מפותחות די הצורך. כאן ברצוני לתת דוגמה ולהסביר מדוע אנו שואפים כל-כך לפתוח מגמות חדשות.

בכל בתי-הספר המקצועיים בארץ רק 64 נערים לומדים מכניקה עדינה וכל שנה עוברים למסך כ-20 - 15 בוגרים בטקצוע זה. לדעתנו יכול השוק לקלוט כל שנה כ-100 נערים שלמדו טכניקה עדינה, אבל מקצוע זה אינו פופולארי, לא מפני שהוא קשה - כי זהו דווקא מקצוע די קל ונקי, ונער ילמד מכניקה עדינה יכול לעבוד גם בתור מסגר סוג א', כך שאין לו מה לחשוש בפני חוסר-עבודה - אלא הילדים פשוט אינם סכירים מקצוע זה ולכן גם אינם בוחרים בו.

אנחנו רוצים השנה, בסיתוף עם משרד החינוך והתרבות, לנהל פעולות הסברה בכיתות העליונות של בתי-הספר העממיים, כדי להכיר לילדים את המקצועות שאינם ידועים להם ואשר בגלל זה אינם בוחרים בהם. כן אנו רוצים להניע את בתי-הספר המקצועיים לפתיחת מגמות חדשות. ניקח לדוגמה את מקצוע הקרטיקה הטובל שמחסור בבעלי-מקצוע טובים. מקצוע זה אי-אפשר ללמוד בצורת חניכות, כי יש בו סודיות מסויימת ולכן המפעלים אינם מעוניינים לקבל חניכים. גם סכר החניכות בארץ אינו נטוץ ומפעלים רבים טוענים שלא מסתלם להם להעסיק חניכים. לכן, זהו אחד המקצועות שמוכרחים ללמוד אותו בבית-ספר מקצועי, אבל אין בארץ אף בית-ספר מקצועי אחד בו אפשר יהיה ללמוד קרטיקה. מטליכות אלו אנו שואפים כל-כך שבתי-הספר המקצועיים יפתחו מגמות חדשות ובמקרה הגרוע ביותר, אם לא נצליח להיפיע עליהם לעשות זאת, נצטרך בעצמנו להקים כיתות כאלה.

אנחנו מביעים לחלק את התקציב שינתן לנו ל-3 חלקים: א) הקצבות אוטוטטיות לבתי-הספר לפי מספר התלמידים שבהם, כפי שנהבנו לעשות עד עכשיו; ב) הקצבות גדולות יותר לסם הקמת מגמות חדשות והרחבת המגמות הנחוצות; ג) הקצבות לטיפנודיות, כדי להתגבר במקצת על המכסול של שכר-הלימוד הגבוה. השנה נתן מספר סטיפנודיות קטן - כ-200 - כי הוצאה זו לא נכללה בתקציב שלנו. היו 3 סוגי סטיפנודיות: 35 ל"י, 65 ל"י ו-100 ל"י. השנה לא נתנו סטיפנודיות לתלמידי כיתות א', מפני שהבטחון כי הילדים בכיתות אלו ימשיכו את לימודיהם הוא יותר קטן מאשר לגבי התלמידים בכיתות הגבוהות. אולם, אם בשנה הבאה נרצה לעודד את הנוער שילך לבתי-הספר המקצועיים, נצטרך לתת מספר סטיפנודיות לא קטן דווקא לתלמידי כיתות א'. אני מבקש ומקווה שיקחו זאת בחשבון בעת הדיונים על התקציב.

בעיות קשות מתעוררות בקשר עם תכנית הלימודים בבתי-הספר המקצועיים ואי-הבהירות ביחס לסטאטוס של בתי-הספר הללו נובעת בעיקר מחוסר תכנית לימודים אחידה. ישנן גישות שונות לקביעת תכנית הלימודים בבתי-הספר המקצועיים: א) יש אוטורים שהדרך הטובה

מר הרבורגר:

היא להנהיג תכנית לימודים אחידה; ב) ישנה אפשרות להשאיר את המצב כפי שהוא ולהניח לכל בית-ספר ללמד לפי הבנתו; ג) ישנה אפשרות - ונדמה לי שהיא הטובה ביותר - לקבוע תכנית לימודים שתהווה את המינימום ותחייב את כל בתי-הספר המקצועיים וסעל לתכנית מינימום זו תהיה לכל בית-ספר יזמה חפשית.

כאן אני רוצה לציין שהתנאים ללימוד מקצוע בארץ קשים יותר מאשר התנאים בכל ארץ קטנה אחרת. מסגר סתל-אניב אינו שווה בידיעותיו המקצועיות למסגר מירושלים. הסיבה לכך היא סבתל-אניב קיימת תעשייה ומסגר העובד במפעל תעשייתי סתמחה בדרך כלל בשטח אחד של עבודת המטגרות. בירושלים, לעומת זאת, התעשייה אינה מפותחת והמטגרות עוסקות בעיקר בתיקונים. מסגר העושה תיקונים צריך לדעת גם ריתוך וידיעותיו במקצוע חייבות להיות רב-גוונות יותר מאלו של מסגר העובד בתעשייה.

לכן, לא יהיה בזה משום חסרון אם הלימוד בבתי-הספר המקצועיים לא יהיה כל-כך אחיד. בבאר-שבע, למשל, עומד "עטל" לפתוח טגמה למכונאות אוטו, אבל לי נדמה שאנו צריכים לשאוף לכך שהנערים הלומדים בבאר-שבע לא ילמדו מכונאות אוטו, אלא מכונאות כבדה בעיקר, כי מקצוע זה קשור עם פיתוח הנגב ונחוץ שם.

על-כן, צריכה הממשלה לקבוע רק את תכנית המינימום שתהיה חובה על כל בית-ספר מקצועי, ואילו מעבר לגבולות תכנית זו עליה לנטות ולהשפיע על בתי-הספר בכיוון הרצוי לה, אבל סבלי להשתמש באמצעים תחיקתיים. ברור, שתכנית הלימודים בבית-ספר מסויים אינה צריכה להיות מושפעת ממקום מושבו. ³⁷ המצב הרבה יותר קשה לגבי לימוד מקצוע באמצעות חניכות. כאן לא נוכל להנהיג אפילו אחידות מינימלית, כי כל הכסף שנקבל לא יספיק לשם הקמת מרכזי הכשרה ל-15,000 חניכים.

לגבי חינוך מקצועי למבוגרים התפקיד העיקרי הוא להכשיר את האנשים עד כדי כך שיוכלו להקלט במסך, אבל אין יכולים להקנות להם טומחיות.

אני רוצה לומר, כי קיימת כבר ועדה ציבורית המטפלת בטציאת תכנית לימודים אחידה. בוועדה זו משתתפים נציגי משרד החינוך והתרבות, נציגי משרד העבודה, נציגי משרד הבטחון, משרד המסחר והתעשייה, נציגי כל הרשתות הסקיימות בתי-ספר מקצועיים, נציגי הסתדרות הסורים, ארגון הסדריכים, נציגי התאחדות בעלי התעשייה והסתדרות העובדים הכללית.

בסיכום אני רוצה לציין שנית, כי בעיית החינוך המקצועי אינה נעוצה בהגדלת מספר המקומות בבתי-הספר, הואיל ומספר זה ביחס למספר החניכים מצלנו הנו גבוה לסדי. אולם הוא אינו מופרז, כי המסך שלנו זקוק לטכנאים מעולים דווקא, וזאת אי-אפשר ללמוד על-ידי חניכות, אלא רק בבתי-הספר המקצועיים. עיקר פעולתנו צריך להיות בהכוונת המקצועות הנלמדים ובפתיחת טגמות חדשות. כן עלינו לעשות למען הנסכת שכר-הלימוד בבתי-הספר המקצועיים, כדי לאפשר לילדים מוכשרים ללמוד גם אם מצבם הכלכלי אינו מניח זאת, פעולה זאת עלינו לעשות בשתי דרכים: א) על-ידי מתן הקצבות לבתי-הספר כדי שיוכלו להבטיח את שכר-הלימוד; ב) על-ידי מתן סטיפנדיות רבות ככל האפשר, הואיל ובדרך הראשונה לא נוכל לפעול הרבה בגלל חוסר תקציב מספיק.

היו"ר מ. פרטיץ: הייתי מבקשת לטמוע על תקציב בתי-הספר המקצועיים ועל רמתם.

מר הרבורגר: ברור, כי בין 54 בתי-ספר מקצועיים לא מטטלתיים ישנם בתי-ספר טובים וטובים פחות, אפילו הרבה פחות טובים. בדרך כלל אפשר לומר שככל שהרשת הסקיימת את בית-הספר

מר הרבורגר:

גדולה יותר ומאורגנת יותר טוב, כן גבוהה יותר רמת בית-הספר. ישנם בתי-ספר מקצועיים המסונפים למוסדות חינוך גבוה ובתי-ספר אלה עומדים על רמה לא הרבה יותר נמוכה מבתי-ספר דומים בחוץ-לארץ. אולם ככל שהרשת קטנה יותר, הולכת ויורדת רמת בית-הספר. ישנו, למשל, בית-ספר אחד בו לומדים הנערים 57 שעות בשבוע. זה אינו כולל למוד מקצועי בלבד, אלא כל מיני מקצועות אחרים נוסף לזה, וברור שגודל הלוטד כל-כך הרבה שעות בשבוע אינו יכול ללמוד את המקצוע באופן הדרוש.

אשר לתקציב בתי-הספר המקצועיים, הרי השנה הוצאנו על בתי-ספר אלה כ-125,000 ל"י, מזה רק 11,000 לסטיפנדיות, טפני שלזה לא היה כיסוי בתקציב. כל הכסף היותר הוקצב לרשתות המקיימות את בתי-הספר, לפי המפתח של משרד התלמידים בכל רשת. אבל הקצבות אלו מהוות רק כ-3% - 2% מהוצאות בתי-הספר. אולם, אם ברצוננו לפתח מגמות חדשות אנו זקוקים לכסף רב, והשנה הצעתי למחלקה לחינוך מקצועי תקציב הרבה יותר גדול. הצענו לתת לכל בית-ספר הקצבה של 22,500 ל"י לשנה עבור כל תלמיד, ואם לקחנו בחשבון שצטרך לתת הקצבה עבור 6,000 תלמיד, הרי אנו זקוקים לסך זה ל-135,000 ל"י. כן לקחנו בחשבון שצטרך לתת בערך 30,000 ל"י לסטיפנדיות, וזאת בהנחה שנוכל להקים קרן סטיפנדיות לבתי-ספר מקצועיים בסיוע גורמים ציבוריים המעוניינים באופן ישיר בהכשרת בעלי מקצוע. פנינו בענין זה להתאחדות בעלי התעשייה וקיבלנו תשובות מביטחות. הכוונה היא להקים קרן סטיפנדיות של 60,000 ל"י, מזה 30,000 מתקציב משרד העבודה. נוסף לזה אנו זקוקים ל-85,000 ל"י למטרות פיתוח של מגמות חדשות והרחבת המגמות הקיימות, שאינן מפותחות די הצורך. בסך הכל מסתכם התקציב שהוצע על-ידינו ב: 135,000 ל"י + 30,000 ל"י + 85,000 ל"י = 250,000 ל"י. אולם התקציב שאוסר לנו לשנת התקציב הבאה מסתכם ב-150,000 ל"י לעומת תקציב של 125,000 ל"י אשתקד.

אני הייתי בדעה שיותר לנו לדרוש הגדלת התקציב, כי הכשרת בעלי-מקצוע טובים קטורה בסופו של דבר בהרחבת הייצור והייצוא.

ח. בוגר: איזה פעולות נעשות כדי להכין מורים לבתי-הספר המקצועיים?

ש. כפריה: ברצוני לדעת מהו מספר הנוסדים שבין תלמידי בתי-הספר המקצועיים. מהי ההכשרה או ההשכלה הנדרשת מנער הרוצה להתקבל לבית-ספר מקצועי? מה גיל הילדים שמתקבלים? מהו מצבם הסוציאלי של הורי התלמידים בבתי-הספר המקצועיים? האם קיימות פניטיות ליד בתי-הספר המקצועיים?

ד. צברי: האם האינטליגנציה של ילדים הלוטדים בבתי-הספר המקצועיים נמוכה מזו של תלמידי בתי-הספר התיכוניים, או האם אין הבדל בזה? האם מוסחים במקצועות טובים הנלסדים בבתי-הספר המקצועיים מסמחים כמדריכים ומורים באותם המקצועות?

ד. בצר: היכן מתקיימים שעורי ערב להסתלמות מקצועית לחניכים? האם מקיימים אותם בבניני בתי-הספר המקצועיים, כך שהלומדים בערב נהנים מכל אותם המסשירים והכלים הניתנים לתלמידים בבוקר? מהי רמת הידיעות המקצועיות של בוגר בית-ספר מקצועי? מהו המקצוע העיקרי שהבנות לומדות?

א. כלפון: מהו האחוז הרצוי של תלמידים בבתי-הספר המקצועיים לעומת גודל האוכלוסיה בארץ? מהו אחוז התלמידים באנגליה? האם כל הבוגרים של בתי-ספר מקצועיים נקלטים בשוק העבודה? האם שוק העבודה יכול לקלוט אף למעלה מספר תלמידי המסיימים כיום בתי-ספר מקצועיים? שתי השאלות האחרונות סכוונות לתלמידי בתי-הספר המקצועיים ולחניכים כאחד.

לענות

היו"ר ש. פרסיץ: אבקש את מר הרבורגר/על השאלות שנשאלו עכשיו בעת הדיונים שנקיים בקשר לתקציב.

נשמע עתה מפי מר רגב סקירה על בתי-הספר החקלאיים.

או.

סר רגבי:

המחלקה לחינוך חקלאי עוסקת בפיקוח ובהרחבת המסך החקלאי והמקצועות החקלאיים בבתי-הספר החקלאיים. היא טפחת על המקצועות החקלאיים ועל המסך החקלאי בכיתות ההמשך בטוֹטביים. כן התחילה המחלקה לפתוח בתי-ספר עונתיים לנוער ביטובי עולים. אלה בתי-ספר שהלימוד בהם נמשך כחדשיים בשנה ומתחדש כל שנה במסך 4 - 3 שנים. בתי-ספר אלה מכוונים לנוער ביטוביים החדשים, אשר מבחינת ידיעותיו וגילו אי-אפשר לטוגו עם הנוער בבתי-ספר חקלאיים נורטאליים. מצד אחד, נמצא נוער זה במצב הקרוב לאנלפכיות גטורה, אולם מצד שני, הוא מהווה כוח-אדם חשוב מאד במסך הוריו ולכן אי-אפשר להוציאו מן המסך לזמן רב. צריך היה למצוא דרך מתאפשר לנוער זה להמשיך בעבודתו במסכים ויחד עם זאת גם ללמוד. לכן הוחלט בעונות הפחות בווערות במסך החקלאי לערוך קורסים לנוער זה, שבהם יינתנו נוסף למקצועות החקלאות גם מקצועות כלליים, כמו עברית, חשבון, תנ"ך וכו'. קורסים אלה הם, כמובן, בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות. קורס אחד מתקיים עתה בעין-כרם וקורס שני עומד להפתח בקרוב בנגב.

כן עוסקת המחלקה בהכשרת מורים לחקלאות. בפקולטה לחקלאות ברחובות קיים סמינר למורי חקלאות הנמשך שנתיים. תלמידי הסמינר הם בוגרי בתי-הספר החקלאיים. כן נחקבלה החלטה באוניברסיטה, כי בפקולטה לחקלאות תוקם סגמה פדאגוגית ותקופת הלימודים בה תהיה 3 שנים. קורס זה יהיה חלק מן הפקולטה. המחלקה מטפלת גם בהעברת בוגרי בתי-הספר היסודיים לבתי-הספר החקלאיים.

נוסף לכל אלה עוסקת המחלקה בהכשרת מבוגדים לחקלאות, הן בהתייטבות הוותיקה והן בהתייטבות החדשה. הקורסים לחקלאים מן ההתייטבות הוותיקה נערכים בסדרשה החקלאית ע"ש רופין אשר בעטק-חפר ואשתקד לטוגו בקורסים אלה כ-2,000 איש. הקורסים לאנשים מן ההתייטבות החדשה נערכים לא בטדרסה, כי אם בכל איזור ואיזור בארץ, באחד היטוביים המרכזיים של האיזור. הקורסים הם בענפי חקלאות שונים האופייניים לאותו האיזור. אנחנו משתטטים גם ברדיו בטכסיר חשוב להפצת הסכלה חקלאית.

בקשר להכשרת מבוגדים, אני רוצה לציין שקיימים חילופי-נוער בינינו לבין ארצות שונות. מכאן נשלחים בעיקר חקלאים בני חקלאים וכן תלמידים מצטיינים מבתי-הספר החקלאיים, שלהם הנסיעה היא פרט. ההכשרה בחוץ-לארץ היא בתנאים קשים מאד והחוזרים מספרים שמתח העבודה בארצות אחרות הוא הרבה יותר גבוה, וזה בדיוק מה שאנו רוצים להשיג גם כאן. אלינו באים בעיקר סטודנטים ובשנתיים האחרונות באו ארצה מארצות-הברית 7 סטודנטים לא יהודים, אשר במסך 4 חדשי שהותם בארץ עבדו באזורים טובים של הארץ והכירו את כל צורות ההתייטבות שלנו. סטודנטים אלה משטטים כיום עסקני המגבית בארצות-הברית, ובטוסד העוטק בחילופי-נוער בין ארצות-הברית וארצות אחרות צוינו כאחת הארצות הרצויות ביותר לשליחת אנשים. נשלחו אלינו גם סטודנטים מאירופה, ואלה היו כולם יהודים.

המחלקה שלנו עוסקת גם בהכשרה חקלאית בבתי-ספר גבוהים. עד לפני שנה רבים מאד מבני הארץ נסעו לארצות אחרות כדי ללמוד חקלאות. היו לכך שתי סיבות: א) סיבה פאראדוכסלית מטש, שבוגרי בתי-הספר החקלאיים שלנו לא היו מתקבלים לאוניברסיטה על-מסך תעודת בגרות של בית-ספר חקלאי; ב) הפקולטה לחקלאות היתה עדיין בראסית התפתחותה. כיום אנו מחייבים את הנוער, עד כמה שהדבר אפשרי, ללמוד בפקולטה לחקלאות שליד האוניברסיטה העברית, ורק אלה הרוצים ללמוד מקצועות חקלאות סאין ללמוד אותם בארץ - כמו וטרינריה, טכיום 20 סטודנטים למסדים מקצוע זה בחוץ-לארץ - ניתנת להם האפשרות לנסוע לחוץ-לארץ.

השנה התחלנו להקים טועדונים חקלאיים לנוער בהתייטבות החדשה. הכוונה לנצל למטרה זו את בתי-הספר החקלאיים הנמצאים באזורי ההתייטבות החדשה. טועדון כזה קיים כבר בבאר-שבע בבית-הספר ע"ש וייצמן וגם את בית-הספר העונתי אנו מקיימים שם, כי זה זול יותר. הילדים נמצאים בטועדון חצי יום בשבוע, הם שומעים שיחות מפיי המדריך, מסחקים ומבקרים בענפי המסך. הקיים ליד בית-הספר. לאור הנסיון של חדשים מספר אנו חושבים לפתוח טועדונים גם במקומות אחרים.

או.

טר רגב:

המחלקה לחינוך חקלאי מטפלת גם בפרסום ספרות חקלאית-מדעית. אנו מתלבטים עדיין בבעיה של חוסר ספרי לימוד חקלאיים. כיום הלימוד בבתי-הספר החקלאיים הוא בצורת הכתבה על-ידי המורים. צורת לימוד זו אינה מעוררת את המורה למחשבה יתרה והיא גם מסבכת את הלימודים, כי אין אחידות בשיטה. אנחנו מקווים לראות השנה את ספרי הלימוד הראשוניים במקצועות חקלאות. ליד המחלקה קיימת ספרייה חקלאית מרכזית העומדת לרשות כל אלה העוסקים בחקלאות. כן נכנסנו לשותפות בבעלות העתון "סדה לנוער" והפכנו אותו לעתון של בתי-הספר החקלאיים, כי אנו רוצים לעודד התענינות סביב בתי-ספר אלה.

המחלקה מקדישה תשומת-לב מיוחדת לפיתוח המסכים החקלאיים ליד בתי-הספר החקלאיים. אנו רוצים להגיע לידי כך שהמסק החקלאי יהווה הקור לקיום בית-הספר וכבר כיום מסכים המסכים כשליש מהוצאות ההחזקה.

את 4 שעות העבודה ביום, שבהן חייב כל תלמיד בבית-ספר חקלאי, אנו רואים כיסוד חשוב לעיצוב דמותו של הנער, העושה אותו רציני יותר ומלמדו להעריך את ערכו של הזמן, כי על התלמיד להספיק הרבה מאד במשך שעות היום. נוסף על 4 שעות העבודה הוא לומד 5 שעות ביום וגם מסתמך בפעולות שונות המתקיימות בערבים, כי בתי-הספר החקלאיים הם פנימיים. אולם, כדי שהנער יתיחס באופן רציני לעבודתו, יש להעמיד את המסק החקלאי על רמה מסויימת, ואנו גם מסתדלים להפחית ככל האפשר את מספר הפועלים המבוגרים העובדים במסק, כדי שהנערים ירגישו כי עליהם מוטלת האחריות לטיפול בו.

קיים סיתוף-פעולה הדוק בינינו לבין משרד החינוך והתרבות וישנה ועדה פריטטית המורכבת מנציגי שני המשרדים, שמטפלת בכל השאלות הדורשות סיתוף-פעולה. הואיל וסיתוף-פעולה בינינו לבין משרד העבודה הולך וגדל בזמן האחרון, כי בכוונתנו להרחיב את לימוד המכונאות בבתי-הספר החקלאיים ובבתי-ספר לדיג, הוחלט לא להקים ועדה מיוחדת של נציגי משרד העבודה ומשרד החקלאות, אלא לצרף את נציגי משרד העבודה לוועדה הפריטטית של משרד החינוך והתרבות ושל משרד החקלאות.

אנו גם מסתמים פעולה עם המחלקה לעליית הנוער של הסוכנות כדי לכוון לבתי-הספר החקלאיים אותם הילדים סבני עליית הנוער שאין להם הורים או שהוריהם אינם מסוגלים לשלם את שכר-הלימוד.

בתי-ספר חקלאיים מקבלים תלמידים שטייטו 8 כיתות של בית-ספר עממי. תקופת הלימודים בבית-ספר חקלאי היא 4 שנים ואפשר לומר שבמשך תקופה זו לומדים הילדים בערך את אותם הדברים הנלמדים בבתי-הספר התיכוניים הכלליים, אם כי כאן ישנה הקדשת-יתר על לימודי היסוד, בינלוגיה וכל יתר הטקצועות הקשורים לחקלאות. בסיכום אפשר לומר, כי רמת בתי הספר החקלאיים היא בוודאי לא יותר נמוכה מרמת בתי-הספר התיכוניים, כי בית-ספר חקלאי נותן לתלמיד גם את ההכשרה לעבודה המשפיעה באופן חיובי מאד על עיצוב אופיו.

בין 20 בתי-ספר חקלאיים הקיימים כיום ישנם ותיקים מאד כמו בית-הספר מקווה-ישראל וצעירים מאד כמו, למשל, בית-הספר בכפר סילבר שליד מגדל-גד. עיריית חיפה החליטה לפתוח בית-ספר חקלאי ליד טירה. השנה קיימת שם דק חווה חקלאית המעובדת על-ידי תלמידי כיתות ז' ו-ח' של בתי-הספר העממיים, מפני שאין עדיין פנימייה אשר תאפשרנה את פתיחת בית-הספר.

בית-הספר החקלאי בכפר סילבר נפתח במקום בו היתה קיימת בזמן המנדט תחנת נסיונות. המסק שם כבר מעובד ומקיימים את הבניינים הדרושים.

נוסף ל-20 בתי-ספר חקלאיים קיימים בארץ 15 מוסדות של עליית-הנוער הנותנים הכשרה חקלאית ואשר במשך התפתחותם הקיימו מסקים חקלאיים, אחד התנאים הקובעים את יחסינו לבית-ספר מסויים היא השאלה האם קיים לידו מסק חקלאי והאם כדאי לפתח מסק זה.

א.ן.

מר רגב: הסחלקה עוסקת גם בפיתוח מסקים ליד כיתות
המסך בהתלבנות. בשטח זה ישנם ויכוחים
וחילוקי-דעות בהתאם לצורות ההתלבנות השונות. חילוקי-הדעות נובעים
בעיקר מחוסר בידיים עובדות ויש אומרים שלא כדאי לפתח מסקים ליד
בתי-הספר, אלא לשלוח את הילדים לעבודה במסך של הנקודה. על אף חילוקי
הדעות בענין זה התחלנו לפתח מסקים ליד בתי-הספר בכמה מן המושבים
וכן קיימים כבר מסקים ליד בתי-הספר באחדים מן הקיבוצים המסתייכים
לקיבוץ הארצי.

אם נסכם את המספרים נראה, כי ב-20 בתי-הספר
החקלאיים לומדים ב-130 כיתות 4,435 תלמידים. נוסף לזה, ב-15 מוסדות
הכשרה חקלאית של עלית-הנוער לומדים ב-69 כיתות 1,534 תלמידים.
כמו כן, במוסדות המסך במושבים לומדים ב-158 כיתות 3,491 תלמידים.
בסך הכל נמצאים בכל המוסדות להכשרה חקלאית בארץ 8,460 תלמידים.

אשתקד סיימו את בתי-הספר החקלאיים 500 בוגרים,
סהם 250 מבני הארץ - זאת אומרת תלמידים שנכנסו לבתי-הספר החקלאיים
אחרי סיום ח' כיתות בית-ספר עממי בארץ. אנני מבדיל בין בוגרים מבני-הארץ
ומבין הנוער העולה, כי במקווה-ישראל, למשל, ישנו בית-ספר מיוחד
לנוער עולה. אמנם מספר הבוגרים בשנת תשי"ג עלה על 500 איש, כי עוד
300 בני-נוער שהיו בחברות נוער שונות סיימו את לימודיהם באמצע השנה,
וזה מסיבות שונות: לפעמים בגלל התפוררות החברה ולפעמים בגלל לחץ
ההורים הרוצים שהילדים יחזרו הביתה. סך הכל סיימו בשנת תשי"ג את
לימודיהם במוסדות להכשרה חקלאית 800 בני-נוער.
השנה נגיע, לפי האומדן, ל-588 בוגרים מבתי-הספר
החקלאיים בלבד, סהם 308 בוגרים מבני-הארץ ו-280 מבין הנוער העולה.

בשנה שעברה נכנסו לבתי-הספר החקלאיים 707
תלמידים. השנה נתקבלו 892 תלמידים.

ברצוני לציין, שאנו עומדים עתה על טף פתרונה
של בעיה מאד חשובת והיא: גורלם של אותם בוגרי בתי-ספר חקלאיים
הרוצים ויכולים להמשיך את לימודיהם בפקולטה לחקלאות. השבוע התקיים
בירור בין נציגי האוניברסיטה, משרד החינוך והתרבות ומשרד החקלאות
וסוכם שמהיינה בחינות מיוחדות לבוגרי בתי-ספר חקלאיים שתכלולנה
מקצועות שונים הקרובים לחקלאות, כמו חיסיה, ביולוגיה וכו', אבל יחד
עם זאת תקפנה גם את אותם המקצועות הניתנים בבתי-הספר התיכוניים.
תעודה שתינתן על-סמך בחינות אלו תקנה זכות כניסה לפקולטה לחקלאות
בלבד. אין אנו רוצים לבטל על-ידי זה את תעודות הבגרות הניתנות
על-ידי כמה מבתי-הספר החקלאיים, אבל ברצוננו לפצוא דרך בשביל אותם
הבוגרים הלומדים 4 שנים לפי תכנית מורחבת בבית-ספר חקלאי ומצד שני
אין אנו רוצים לתת לבוגר את האפשרות לבחור בין הפקולטה לחקלאות לבין
פקולטה אחרת. לכן תעודת הסיום תקנה זכות כניסה לפקולטה לחקלאות
אבל לא לפקולטאות אחרות. יש גם לציין שהפקולטה לחקלאות היא הפחות
מאוכלסת מכל יתר הפקולטאות והמצטיינים בה הם בוגרי בתי-הספר החקלאיים.

הוצאות החזקת תלמיד בבית-ספר חקלאי בשנת תשי"ג
הגיעו ל-800 - 700 ל"י לשנה. השנה עלו הוצאות החזקה עד כדי 1,000 -
800 ל"י לתלמיד. מסבט ראשון נראית ההוצאה גדולה מאד, אולם יש לקחת
בחשבון שהתלמידים נמצאים בבתי-הספר החקלאי בפניסיה ומקבלים כלכלה טובה,
כי אנו שואפים להעלות ככל האפשר את רמת הכלכלה לאור העובדה, כי הנערים
צריכים לעבוד ארבע שעות ביום ונמצאים בגיל הגידול. אמנם, לא הגענו
עדיין לרמה מחידה של כלכלה, אבל גם הרמה הנמוכה באופן יחסי גבוהה
מדת הכלכלה הממוצעת בארץ.

כמו-כן, יש לקחת בחשבון כי הנערים מקבלים במסך
היום חמש שעות למוד ונוסף לזה יצ צורך בסדריכים שיארגנו פעולות בערבים.
על-כן, אין לוטר שבתי-הספר החקלאיים אצלנו יקרים יותר מבתי-ספר חקלאיים
בארצות אחרות, אבל היאלה היא מי יכול לסאת בנטל ההוצאות.

או.

טר רגבי: עד לפני שנה, היה לכר הלמוד בבתי-הספר החקלאיים המסלתיים 180 ל"י. השנה הוא הועמד על 300 ל"י. בבתי-ספר חקלאיים הנמצאים בבעלות צבורית היה שכר הלמוד בשנת תשי"ג בין 300 ל-450 ל"י. השנה עלה שכר-הלמוד והוא מגיע ל-600 - 400 ל"י, פרט לבית-הספר בפרדס-חנה, שם שכר-הלמוד מגיע ל-900 - 800 ל"י.

נוסף לשכר-הלמוד המסלטי על-ידי ההורים והמכסה כשליש מהוצאות בית-הספר, מטפס המסך שליד בית-הספר והתמיכה המסללית מקור נוסף לכיסוי ההוצאות. התמיכה המסללית ניתנת לא לפי מספר התלמידים בבית-הספר, אלא בהתחשב עם מצבו של המסך - אם הוא מפותח או לא. אמנם, השנה אנו מקווים להגיע לידי-כך שהמסך יכסה שליש מהוצאות בית-הספר, אבל אם ברצה לאפשר להסונים חנוך חקלאי תצטרך המדינה להרבות יותר ויותר לתמיכה בבתי-הספר החקלאיים.

בעית שכר-הלמוד הגבוה עוררה בעקבותיה את בעית הסטפנדיות. לשמחתנו, יש לציין, כי המוסדות השונים אליהם פנינו בבקשה להקציב סכומים לסטפנדיות הגיבו בצורה נאותה. הסתדרות הפועלים החקלאיים הקציבה לפני שנה 50,000 ל"י למטרה זו. גם הקרן-הקיימת נתנה סכום של 17,000 ל"י. אנו תולים תקוות בקרן המשותפת של הסוכנות והמטסלה, ואנו מקווים שהקרן תגיע לסכום של 125,000 ל"י.

השנה גייסנו למתן סטפנדיות 70,000 ל"י, ונוסף לזה נתנו מתקציבנו 6,000 ל"י. הסכום שניתן על ידינו היה מוקדם לטסיפנדיות לתלמידים מצטיינים. אולם, 76,000 ל"י שחולקו השנה אינם מספיקים, כי אין ספק שלו יכולנו להוזיל את שכר-הלמוד היתה הנהירה לבתי-הספר החקלאיים הרבה יותר גדולה. ברצוני לציין, כי הסטפנדיות הן אינדיבידואליות, בהתחשב במצבם הטוציאלי של הורי התלמיד.

היו"ר ש. פרסיץ : האם גם לוקחים בחשבון השתייכות להסתדרות איזו שהיא?

מר רגבי: לא. כל תלמיד בוחר לו את בית-הספר הרצוי לו.

בתי-הספר החקלאיים מכל הצורות מעבדים השנה שטחי קרקע המסתכמים ב-38,544 דונם. אם ניקח בחשבון שבשנת קום המדינה עבדו כל בתי-הספר החקלאיים יחד שטח של-9,387 דונם, הרי נתן לראות כי הגענו השנה לשטח פי ארבעה גדול מזה שהיה לנו לפני כ-6 שנים. דבר זה מוכיח שאם בתי-הספר החקלאיים יפתחו את משקיהם בצורה רצינית גם מצבם הכלכלי ישתנה לטובה בעקבות זה.

שטח השלחין המעובד על-ידי בתי-הספר החקלאיים מגיע ל-11,000 דונם, שטחי קרקע ללא השקאה - 24,000 דונם. זאת-אומרת, שבתי-הספר החקלאיים מהווים מבחינת הייצור החקלאי גורם שאין לבטלו.

בתי-הספר החקלאיים זקוקים לשומרים ולעובדים אחרים מפני שלעתים קרובות הם מהווים נקודת התישבות. מכאן אפשר להסיק מה גדול מספר העובדים הדרוש לכל בית-ספר.

בעית תכנית הלמודים. אין אנו גורסים שבתי-הספר החקלאיים יכולים להיות לאורך ימים גם בתי-ספר תיכוניים רגילים וגם להקנות ידיעות בשטח החקלאות. זוהי מעמסה שאין לעמוד בה. דבר זה חייב אותנו לחפש תכנית למודים אשר תקנה ידיעות ברמה של בית-ספר תיכוני, אבל מנקודת-ראות חקלאית. אין לומר שזהו תפקיד קל. לשם כך הוקמה ועדה מיוחדת המורכבת מנציגי משרד החינוך והתרבות, האוניברסיטה העברית ומשרד החקלאות ואשר עליה הוטל לעבד תכנית מעין זו. אנו מקווים שכבר השנה נגיע לפתרון הבעיה.

אין ספק שקיימת נשירה בבתי-הספר החקלאיים. היא קיימת בעיקר בשנת הלימודים הראשונה, והסיבה לזה היא שהילד מתגעגע לבית הוריו, גם העבודה לפעמים קשה לו והוא אינו יכול לעמוד בכל אלה. אנחנו מעריכים בדרך כלל שמכל כיתה חדשה נשארים בבית-הספר כ-70% מן התלמידים, וההערכה הזו מתאמת. אמנם הנשירה אינה שווה בכל בתי-הספר.

סר רגב:

ולגבי כל סוגי התלמידים. הנשירה בין תלמידים מבתי-הארץ היא מיניטלית, אבל בין הנוער העולה ישנה נשירה יותר גדולה, וכחצי התלמידים הם מבתי הנוער העולה.

מספר הנערות הלומדות בבתי-הספר החקלאיים הוא

קטן ממספר הנערים. דבר זה מפריע להתהוות גרעינים ומסיבה זו מבני טקסדריה לעתים קרובות בין בתי-הספר החקלאיים השונים, כדי לעזור ביצירת גרעינים. הצגא עזר לנו בסידה רבה בשמירה על הגרעינים על-ידי זה שמטחים לכלול את בוגרי בתי-הספר החקלאיים בקבוצות שמורגנות במסגרת הנח"ל. באופן זה מבני טקליחיים לשמור על הבוגרים עד צאתם מן הצבא. מבני רוצה לצייין, כי השנה חגגו את יובל 3 השנים לקיום הסדרשה החקלאית של הנח"ל, והבוגרים של בתי-הספר החקלאיים היו בין הממטיינים בסדרשה, הם גם נשלחים כמדריכים לקבוצות נח"ל לעברר להתישבות.

עד לפני שנה אפשר היה לוטר, שכ-60% מבוגרי

בתי-הספר החקלאיים הלכו להתישבות בתור מתישבים וכ-15% - 10% בתור מדריכים. חלק מן הבוגרים המשיכו את לימודיהם בבתי-ספר גבוהים. כמטר מדברים על נשירה של לקחת בחשבון שרוב התלמידים בבתי-הספר החקלאיים בעבר היו חברי תנועות-הנוער והם היוו את היסוד של בתי-הספר הללו. היום המצב הוא שונה ולכן אולי גדל אחוז הנשירה.

נכון הוא שבתי-הספר החקלאיים הם יקרים, בפרט

בתי-הספר החקלאיים שהם בבעלות המדינה, מפני שהם אינם נהנים מהכנסותיהם הנבלעות על-ידי האוצר. למשל, בבית-הספר לדייג שקייה ליד סכסורת עלתה החזקת תלמיד בשנת תשי"ג 620 ל"י, השנה עלו הוצאות ההחזקה עד 909 ל"י, מפני שבית-הספר רכש טפינה, המיקרת את ההחזקה. מספר התלמידים לפני שנה הגיע ל-70 איש ומכאן יוצא שעל החזקת תלמידים בלבד הוצאו 43,500 ל"י. אילו מספר התלמידים השנה היה מגיע לפחות ל-200 איש היו הוצאות ההחזקה נמוכות יותר, כי הוצאות רכישת הספינה היו מתחלקות בין מספר תלמידים גדול יותר.

בית-ספר שני בבעלות המדינה הוא בית-הספר ע"ש

פדורי, שבו הוצאות החזקת תלמיד הגיעו בשנת תשי"ג ל-760 ל"י והשנה יעלו כנראה עד 938 ל"י.

בבית-הספר החקלאי הממשלתי בעין-כרם עלו הוצאות

ההחזקה לפני שנה 857 ל"י והשנה יעלו 909 ל"י.

בבית-הספר החקלאי הממשלתי בגאר-שבע עלו הוצאות

החזקת תלמיד עד כדי 900 ל"י, מפני שמספר התלמידים שם הוא קטן - קרוב

ל-100 תלמידים. בבית-ספר זה ישנן שתי כיתות חקלאיות רגילות, כיתות

א' ו-ב' ונוסף לזה ישנן כיתות טכניות. לבית-ספר זה מתקבלים גם בוגרי

כיתות ה' של בית-ספר עממי וזהו החומר האנושי הממוצע שלופד שם. השנה

תעלה החזקת תלמיד בבית-ספר זה 935 ל"י והקפיצה לעומת השנה שעברה

אינה כה גדולה כמו בבתי-הספר האחרים, מפני שהשנה קיים ליד בית-הספר

משק די מפותח.

נוסף לארבעת בתי-הספר החקלאיים הממשלתיים

ישנו גם בית-ספר חקלאי בסקווה-ישראל שהוא אמנם כולו בבעלות ה"אליאנס",

אבל הוצאות ההחזקה שמתפזרות ל"אליאנס" ולממשלה.

כיום השאלה עיקרית העומדת בפנינו היא הגדלת

מספר התלמידים בבתי-הספר החקלאיים, כי על-ידי זה אפשר יהיה להוזיל

את שכר-הלימוד ולהשפיע על גורלם של בתי-הספר הללו. כדי להגיע לידי

זה יש לדאוג לכך שבתי-הספר העממיים יראו כתפקיד לעצמם להכין תלמידים

לבתי-הספר החקלאיים. יש לצייין שחלה התקדמות בעטח זה. לפני שנה היינו

עורכים כינוסיה כדי להשפיע על התלמידים והטורים כאחד. השנה מבחנו

מבלימים את תלמידי כיתות ה' של בתי-הספר העממיים לבתי-הספר החקלאיים,

יחד עם המורה והם נמצאים בבית-הספר החקלאי יום אחד באודש, מבקרים

בסקוים ומכירים את העבודה במשק. בקווה ששיטה זו תשא פרי.

השנה ישנה בבתי-הספר החקלאיים 1,000 תלמידים

פנויים וכל עוד שסקוים אלה לא יתמלאו אי-אפשר יהיה להגיע לשכר-לימוד

נמוך יותר.

סר רגב:

לפרות העובדה שישנם כיום מקומות פנויים
בבתי-הספר החקלאיים הקיימים, אנו רואים
מחובתנו לפתוח בתי-ספר חקלאיים חדשים. הסיבה לזה היא שרוב בתי-הספר
החקלאיים הקיימים נמצאים בשפלת החוף ולעומת זאת בגליל המערבי אין
אף בית-ספר חקלאי אחד. אין אנו מעוניינים שנוער מהנגב וסן הגליל
יבוא ללמוד בבתי-ספר בשפלת החוף, כי אין בטחון שהם יהיו מוכנים אחר-כך
לחזור למקומות שהם באו. על-כן, מחובתנו ללוות את ההתיישבות החדשה
בבתי-ספר חקלאיים.

אני רואה להדגיש כאן דבר אחד חשוב מאד
והוא, כי בהשוואה לשנה שעברה הקטנו את תמיכתנו ב-16 מתוך 20 בתי-הספר
החקלאיים הנתמכים על-ידי המדינה. אם לפני שנה נתנו לבתי-הספר החקלאיים
תמיכה בסך של 275,000 ל"י, הרי טכום זה לא היה עונה על צרכי שנה
זו בגלל ההתייקרות שחלה בינתיים. אולם השנה קיבלנו לשם מתן תמיכות
לבתי-הספר החקלאיים תקציב של 240,000 ל"י. פירוש הדבר, שבצורך להקטין
במידה ניכרת את התמיכות שתמנה השנה, ואני חושב שיש לשים לב לדבר
זה בעוד כועד.

אני מודה לטר רגב על סקירתו.

היו"ר ש. פרסיץ:

הישיבה נבעלה בשעה 11.30.